

Зміст

Передмова	2
I. Організація та здійснення соціального діалогу. Практика України	3
1.1. Сутність, рівні, сторони та форми здійснення соціального діалогу	3
1.2. Соціальный діалог на територіальному рівні	5
II. Організація роботи територіальної тристоронньої соціально-економічної ради	6
2.1. Порядок створення Ради та формування її складу	6
2.2. Підготовка та затвердження нормативно-розпорядчих документів	7
2.3. Організаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Ради. Постійний секретаріат	7
III. Міжнародний досвід ведення соціального діалогу	8
3.1. Соціальный діалог в країнах Європейського Союзу (короткий огляд)	8
3.1.1. Цілі та досягнення соціального діалогу в країнах ЄС	8
3.1.2. Органи соціального діалогу в країнах ЄС	9
3.2. Міжнародні організації	11
Додатки:	
Додаток 1. Перелік законодавчих та нормативно-правових актів України з питань соціального діалогу	13
Додаток 2. Перелік конвенцій та рекомендацій Міжнародної організації праці з питань застосування процедур соціального діалогу	13
Додаток 3. Примірна угода між сторонами соціального діалогу щодо утворення територіальної тристоронньої соціально-економічної ради	14
Додаток 4. Примірне Положення про територіальну тристоронню соціально-економічну раду	15
Додаток 5. Примірний Регламент територіальної тристоронньої соціально-економічної ради	17
Додаток 6. Примірний план роботи територіальної тристоронньої соціально-економічної ради	20
Додаток 7. Пріоритетні напрями діяльності Національної тристоронньої соціально-економічної ради на 2010 рік	23
Додаток 8. Органи, що опікуються питаннями соціального діалогу на національному рівні	23

ПЕРЕДМОВА

В Україні, з набуттям незалежності, тривають процеси демократизації у всіх сферах суспільного життя. Особливого значення набуває соціальний діалог між профспілками, організаціями роботодавців та органами державної влади.

З прийняттям Указу Президента України від 29 грудня 2005 р. № 1871 „Про розвиток соціального діалогу в Україні” та розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2006 р. № 445 „Про затвердження плану заходів щодо розвитку соціального діалогу в Україні”, в державі було створено умови для інституційної розбудови соціального діалогу, і, зокрема, формування на територіальному рівні тристоронніх органів із соціально-економічних питань.

Протягом 2006-2007 років в Україні створено: Республіканську тристоронню соціально-економічну раду Автономної Республіки Крим, 24 обласні тристоронні соціально-економічні ради та 2 міські тристоронні соціально-економічні ради у містах Києві та Севастополі.

Основними завданнями новоутворених органів соціального діалогу є узгоджене вирішення проблем, що виникають у соціально-економічній сфері відповідних територій і стосуються прав та інтересів працівників і роботодавців.

Рішення щодо створення територіальних тристоронніх соціально-економічних рад приймалися:

- у Вінницькій, Донецькій, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Луганській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській областях, містах Києві та Севастополі – розпорядженнями обласних та міських державних адміністрацій;
- у Автономній Республіці Крим – постановою Ради Міністрів АР Крим;
- у Волинській області – протокольним рішенням облдержадміністрації;
- у Львівській області – рішенням обласної ради соціального партнерства під час здійснення заходів щодо процедури її ліквідації.

До складу рад на паритетних засадах увійшли представники органів державного управління, профспілок, їх об'єднань та організацій роботодавців і їх об'єднань.

Очолюють територіальні ради співголови:

- від органів виконавчої влади – перші заступники та заступники голів облдержадміністрацій (у Донецькій, Запорізькій, Львівській областях – голови облдержадміністрацій);

- від сторони роботодавців – голови правлень (виконавчі директори) об'єднань організацій роботодавців, які входять до складу Федерації роботодавців України;
- від профспілкової сторони – голови обласних рад (федерацій) профспілок, які входять до складу Федерації профспілок України.

Кількісний склад територіальних тристоронніх соціально-економічних рад коливається від 21 особи в Полтавській області, до 66 осіб в Дніпропетровській та Івано-Франківській областях.

За період 2006-2009 рр. були затверджені плани роботи Рад, розглядалися актуальні питання, пов'язані з розвитком діяльності Рад, забезпечення продуктивної зайнятості населення в регіонах, підвищення ефективності виробництва, збільшення розміру заробітної плати, регулювання трудових та соціально – економічних відносин тощо.

Рішення Рад враховувалися при формуванні регіональних програм соціально – економічного розвитку, зайнятості, підтримки малого підприємництва, а також при розгляді питань погашення заборгованості із виплати заробітної плати, колективно-договірного регулювання трудових відносин на підприємствах, здійснення фінансової підтримки суб'єктів малого підприємництва та інших актуальних питань.

Усі пропозиції та рекомендації, які подавались місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування із зазначених питань, враховані в розпорядженнях, спільних рішеннях, тощо.

На засіданнях Рад були визначені пропозиції щодо удосконалення ведення соціального діалогу та діяльності тристоронніх органів на національному та територіальному рівнях, зокрема:

- тісніше співпрацювати та проводити у межах своїх повноважень консультації з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та організаціями роботодавців щодо вирішення питань соціально-економічного розвитку і трудових відносин;
- вивчати та сприяти поширенню передового досвіду з організації та ведення соціального діалогу;
- інформувати громадськість про свою діяльність, результати досягнутих сторонами соціального діалогу домовленостей із соціально-економічних і трудових відносин;
- організовувати проведення конференцій та семінарів з питань розвитку соціального діалогу.

Новим поштовхом до активізації діяльності інституцій соціального діалогу всіх рівнів послужила зустріч 19 березня 2010 р. Президента України Віктора Януковича з представниками всеукраїнських профспілок, на якій Глава держави, зокре-

ма, наголосив що «широкий соціальний діалог має стати частиною світогляду нової влади і основним інструментом політики держави».

I. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ. ПРАКТИКА УКРАЇНИ

1.1. Сутність, рівні, сторони та форми здійснення соціального діалогу

Сутністю соціального діалогу є встановлення форуму для представлення і узгодження інтересів між окремими його учасниками. Обсяг та форма участі партнерів може бути різною, але в принципі йдеться про будь-які форми регулярних контактів та узгоджень між органами державної влади, роботодавцями та працівниками. Сама назва соціального діалогу вказує – те, що відбувається в його рамках, базується, насамперед, на взаємній комунікації між партнерами.

Мета соціального діалогу відрізняється залежно від його змісту. Її можна представити у формі піраміди: в основі буде широкий спектр питань, з яких соціальні партнери просто обмінюються інформацією без бажання впливати на позиції один одного. З обмеженої кількості інших питань партнери надають перевагу консультуванню один з одним з метою зближення своїх позицій. Лише дуже вузький спектр питань зазвичай є предметом справжніх переговорів з метою досягнення домовленості, найчастіше у формі компромісу, прийняттого для всіх сторін.

Таким чином соціальний діалог може здійснюватися у формі обміну інформацією, консультацій та переговорів.

Зміст соціального діалогу, перш за все, визначається реаліями соціального та економічного життя країни чи окремого регіону і тому може бути різним залежно від загальнонаціональних потреб чи потреб територіальної громади на різних етапах соціально-економічного розвитку, проте часто він повинен реагувати на термінові події.

Функції соціального діалогу полягають в тому, що завдяки можливості модифікації своїх інтересів, соціальні партнери можуть досягти порозуміння, що в свою чергу призводить до вищого рівня їх ідентифікації зі змістом порозуміння і вироблених в цих рамках програм діяльності. Найважливіші очікувані результати соціального діалогу – це досягнення і зміцнення консенсусу в суспільстві, а також збільшення кількості залучених соціальних суб'єктів до досягнення узгоджених цілей.

Слід зазначити, соціальний діалог – це механізм, що не існує сам по собі. Його ефективність

залежить від низки об'єктивних і суб'єктивних, або зовнішніх і внутрішніх чинників.

Основна і обов'язкова умова – це стійка політична воля всіх сторін-учасників, яка ґрунтується на їх обізнаності щодо потенціалу соціального діалогу для сприяння соціально-економічному розвитку країни, а не поведінкою, що диктується тиском чи певними обставинами.

Слід також зазначити інші умови для ефективного розвитку соціального діалогу, зокрема:

- сприятливе політичне середовище, зокрема демократія, необхідна для відкритого політичного діалогу;
- ринкова економіка, що надає основним учасникам діалогу можливість справжнього вибору у прийнятті рішення (на відміну від централізованого планування);
- законодавча база, особливо закони про працю, що дозволяють соціальним партнерам узгоджувати умови зайнятості;
- наявність інститутів (органів) соціального діалогу;
- вільні, незалежні і достатньо репрезентативні організації роботодавців і працівників;
- технічна компетентність усіх учасників.

Соціальний діалог в Україні здійснюється між профспілками, організаціями роботодавців та органами державної влади щодо формування і реалізації державної соціально-економічної політики, направлений на врахування інтересів працівників і роботодавців шляхом взаємних консультацій, переговорів, узгоджувальних процедур з метою досягнення сторонами домовленостей та прийняття спільних рішень на національному (у тому числі в межах певного виду економічної діяльності – галузевому), територіальному та локальному (підприємство, установа, організація, транснаціональна корпорація) рівнях на тристоронній або двосторонній основі.

Сторонами соціального діалогу є:

- **на національному рівні** – профспілкова сторона, суб'єктами якої є всеукраїнські професійні спілки та їх об'єднання, сторона роботодавців, суб'єктами якої є всеукраїнські об'єднання організацій роботодавців та їх об'єднання; сторона органів виконавчої влади, суб'єктами якої є Кабінет Міністрів України; а в межах певного виду економічної діяльності суб'єктами, як правило, всеукраїнські профспілки і всеукраїнські об'єднання організацій роботодавців, створені за галузевою ознакою, та профільні міністерства (державні комітети, департаменти);
- **на територіальному рівні** – профспілкова сторона, суб'єктами якої є професійні спілки відповідного рівня з відповідним статусом, та організації професійних спілок, їх об'єднань, які діють на території відповідної адміністративно-

територіальної одиниці; сторона роботодавців, суб'єктами якої є організації роботодавців та їх об'єднання, що діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці; сторона органів виконавчої влади, суб'єктами якої є місцеві органи виконавчої влади, що діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці; на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці стороною соціального діалогу можуть бути органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законодавством;

- **на локальному рівні** – сторона працівників, суб'єктами якої є первинні профспілкові організації, а в разі їх відсутності – вільно обрані представники (представник) працівників, та сторона роботодавця, суб'єктами якої є роботодавець та/або уповноважені представники роботодавця.

Для здійснення соціального діалогу та участі в роботі органів соціального діалогу склад суб'єктів профспілкової сторони та сторони роботодавців визначається сторонами самостійно, тобто шляхом визнання за певними критеріями, встановленими за домовленістю учасників діалогу.

Так, під час формування тристоронніх органів на національному рівні чи веденні переговорів представництво визначається за квотами з урахуванням статусу організації, чисельності членів, галузевого та територіального охоплення.

На національному рівні склалася певна система різних форм здійснення соціального діалогу в залежності від поставленої мети, зокрема:

- а) обмін інформацією (на постійній основі державні органи інформують сторони профспілок та роботодавців про стан виплати заробітної плати, ринок праці, відбувається взаємне інформування про хід виконання досягнутих домовленостей, укладених угод тощо);
- б) участь повноважних представників всеукраїнських профспілок та їх об'єднань і всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців у засіданнях Кабінету Міністрів України та урядових комітетів під час розгляду питань, що стосуються соціально-трудої сфери (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2008 р. № 280 внесено зміни до Регламенту Кабінету Міністрів України, якими передбачено цю норму);
- в) попередні консультації органів влади з всеукраїнськими профспілками та їх об'єднаннями і всеукраїнськими об'єднаннями організацій роботодавців перед прийняттям рішень (відповідно до вимог постанов Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2008 р. № 280 та від 10 грудня 2008 р. № 1068 процедура прийняття

рішень Урядом, а також нормативно-правих актів центральними органами виконавчої влади, які підлягають державній реєстрації Міністерством юстиції, передбачає погодження та врахування пропозицій і зауважень всеукраїнських профспілок та їх об'єднань і всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців);

- г) участь соціальних партнерів у розробленні та громадській експертизі проектів законодавчих актів, державних програм соціально-економічного розвитку тощо (створення тристоронніх робочих і експертних груп, парламентські та громадські слухання, круглі столи);
- д) колективні переговори з укладення Генеральної угоди;
- е) участь у тристоронніх органах (Національна тристороння соціально-економічна рада, Український координаційний комітет сприяння зайнятості населення, правління фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування).

Однією з умов функціонування соціального діалогу є наявність інститутів, які по своїй суті є цілісністю правових форм здійснення соціального діалогу між уповноваженими суб'єктами, які представляють роботодавців, працівників та державні органи.

Першим кроком на шляху формалізації соціального діалогу в Україні стало створення в 1991-ому році, відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» Координаційного комітету сприяння зайнятості населення, сформованого на тристоронній основі, на державному та регіональному рівнях.

У 1993 році Президентом України підтримано пропозицію профспілок і створено Національну раду соціального партнерства, як консультативно-дорадчий орган для узгодження інтересів найманих працівників, роботодавців і держави.

Після запровадження в Україні загальнообов'язкового державного соціального страхування, відповідно прийнятих законів «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (1999 рік); «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» (2000 рік); «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням» (2001 рік), на тристоронній основі було утворено правління та наглядові ради та по кожному виду страхування.

Із прийняттям Указу Президента України від 29 грудня 2005 р. № 1871 «Про розвиток соціально-

го діалогу в Україні» та розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 серпня 2006 р. № 445 «Про затвердження плану заходів щодо розвитку соціального діалогу в Україні», в державі розпочався етап формування певної системи ведення соціального діалогу у різних сферах та на різних рівнях, створено умови для його інституційної розбудови і, зокрема, формування на територіальному рівні тристоронніх органів із соціально-економічних питань.

Протягом 2006-2007 років в Україні створено: Національну тристоронню соціально-економічну раду, Республіканську тристоронню соціально-економічну раду Автономної Республіки Крим, 24 обласні тристоронні соціально-економічні ради та 2 міські тристоронні соціально-економічні ради у містах Києві та Севастополі.

Основними завданнями Національної ради визначено сприяння узгодженню позицій сторін соціального діалогу щодо шляхів соціально-економічних та трудових відносин, а також розроблення та внесення Президентові України пропозицій з питань формування та реалізації державної соціально-економічної політики. У її складі – по 22 представника від Кабінету Міністрів України, всеукраїнських об'єднань профспілок та організацій роботодавців.

За час існування Національною радою підготовлено та подано Президентові України, Верховній Раді України і Кабінету Міністрів України понад 350 пропозицій до законодавчих, нормативно-правових актів і програмних документів з найважливіших питань економічної та соціальної політики, податкової реформи, шляхів удосконалення функціонування окремих галузей, системи професійної підготовки, ринку праці тощо.

Національна рада стала майданчиком для проведення консультацій та узгоджувальних процедур з питань формування основних показників державного бюджету, системи оплати праці, встановлення державних соціальних стандартів.

Зроблено відчутні кроки до розвитку міжнародних зв'язків Національної ради за сприяння Міжнародної організації праці. У червні 2008 року на засіданні Генеральної асамблеї Міжнародної асоціації соціально-економічних рад та подібних до них інституцій, Національна тристороння соціально-економічна рада при Президентові України прийнята дійсним членом до Міжнародної асоціації, встановлено також двохсторонні зв'язки з Європейським економічним і соціальним комітетом, соціально-економічними радами інших держав (Франції, Російської Федерації, Бельгії, Польщі).

У рамках співпраці з Європейським економічним і соціальним комітетом проведено три спіль-

ні заходи із залучення громадянського суспільства до відносин Україна-Європейський Союз. Наразі здійснюється підготовка проекту Громадянської платформи Угоди про асоціацію Україна-ЄС, складовою української частини якої буде виступати Національна рада.

Тристоронні партнери, усвідомлюючи необхідність змін і прагнучи до створення і впровадження ефективної моделі соціального діалогу, спираючись як на власний так і на міжнародний досвід, спільно розробили законопроект „Про соціальний діалог в Україні”, в якому законодавчо закріплена обрана тристоронніми партнерами модель соціального діалогу, визначено рівні, сторони та форми здійснення соціального діалогу, критерії репрезентативності для профспілок і організацій роботодавців, порядок створення, функції та права тристоронніх органів на національному та територіальному рівнях. Із прийняттям цього Закону, який підготовлено до розгляду у другому читанні Верховною Радою України, соціальний діалог законодавчо буде визнаний невід'ємною складовою державного управління.

1.2. Соціальний діалог на територіальному рівні

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 серпня 2006 р. № 445 «Про затвердження плану заходів щодо розвитку соціального діалогу в Україні», у Автономній республіці Крим, кожній області та в містах Києві і Севастополі розроблено та впроваджено регіональні порядки ведення соціального діалогу.

Соціальний діалог між представниками місцевих органів влади, профспілками та організаціями роботодавців здійснюється на принципах взаємної поваги, довіри, рівноправності Сторін та їх відповідальності за виконання прийнятих рішень і досягнутих домовленостей.

У процесі ведення соціального діалогу узгоджуються позиції Сторін щодо економічного розвитку території, її соціальної, трудової та інших сфер з метою реалізації державної соціально-економічної політики і забезпечення поєднання інтересів державних органів влади, власників та працівників підприємств, установ і організацій, здійснюється пошук компромісів між соціальними партнерами з метою запобігання конфліктам, страйкам, колективним трудовим спорам тощо та приймаються спільні рішення.

Соціальний діалог на територіальному рівні проводиться у формах, визначених за домовленістю Сторін. Такими формами є ведення колективних переговорів з укладення регіональних угод, узгодження проектів рішень, що приймаються місцевою владою, з представниками на-

йманих працівників і роботодавців, проведення консультацій, переговорів, узгоджувальних нарад, робочих зустрічей. Основна форма ведення соціального діалогу – це засідання територіальної тристоронньої соціально-економічної ради.

На засіданнях територіальних тристоронніх соціально-економічних рад розглядаються питання щодо:

- економічних і соціально-трудова відносин;
- внесення пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства з питань економічного регулювання та соціально-трудова відносин;
- організації переговорного процесу з укладення Регіональної та місцевих угод;
- сприяння та підтримки розвитку соціального діалогу на місцях;
- ефективної взаємодії зі службою посередництва та примирення з метою недопущення виникнення колективних трудових спорів (конфліктів).

Сторони територіальних тристоронніх соціально-економічних рад беруть участь в опрацюванні проектів розпоряджень, доручень та інших документів, які вносяться на їх розгляд та висловлюють свої позиції.

Рішення територіальної тристоронньої соціально-економічної ради реалізуються шляхом видання в установленому порядку розпоряджень або доручень голови обласної державної адміністрації, відповідних розпорядчих документів обласної ради профспілок та обласної організації роботодавців і є обов'язковими для розгляду.

Важливим інструментом колективно-договірного регулювання соціально-трудова відносин на територіальному рівні є колективні переговори з укладення регіональних угод.

Відповідно до Закону України «Про колективні договори і угоди» вони укладаються на двосторонній основі між профспілками, що представляють інтереси найманих працівників, та власниками (об'єднаннями власників чи уповноваженими ними органами).

Угоди на регіональному рівні регулюють норми соціального захисту найманих працівників підприємств, що знаходяться на відповідній території, умови оплати праці на підприємствах комунальної власності, а також питання зайнятості населення та розвитку регіональної промислової політики.

Регіональні угоди відповідно до законодавства підлягають повідомній реєстрації у Міністерстві праці та соціальної політики. Так, станом на 1 квітня 2010 року в Україні діє 27 регіональних угод, укладених між місцевими органами виконавчої влади, організаціями роботодавців і профспілками в Автономній Республіці Крим, в усіх областях, містах Києві та Севастополі.

II. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ТРИСТОРОННЬОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ РАДИ

2.1. Порядок створення Ради та формування її складу

Територіальна тристороння соціально-економічна рада (далі – Територіальна рада) може утворюватися в межах адміністративно-територіальної одиниці, визначеної Конституцією України, за спільним рішенням сторін соціального діалогу відповідного рівня.

Таким рішенням може бути Угода про створення Територіальної ради, в якій зазначаються домовленості щодо мети її створення, кількісного складу (із зазначенням суб'єктів кожної сторони, які і підписують цю угоду) та основні засади її діяльності.

Ініціатором утворення Територіальної ради може виступати будь-яка сторона, а в стороні – будь-яка організація відповідного статусу.

Рішення сторони щодо ініціювання питання створення Територіальної ради приймається на спільному зібранні повноважних представників організацій профспілок чи роботодавців відповідного статусу. Для ведення консультацій з цього питання на даному зібранні можуть утворюватися координаційні ради чи представницькі органи.

Ініціатором може виступати також сторона органів виконавчої влади. У цьому випадку рішення приймається у встановленому законодавством порядку.

Сторона-ініціатор надсилає відповідні звернення до суб'єктів інших сторін з пропозицією про утворення територіальної ради у формі проекту домовленостей чи проекту Угоди (див. додатки).

Після прийняття рішення про утворення тристороннього органу та його кількісний склад (підписання домовленостей чи угоди) кожна сторона соціального діалогу самостійно делегує для участі в його роботі своїх повноважних представників.

Представники сторони органів виконавчої влади до Територіальної ради визначаються рішеннями місцевих органів виконавчої влади та/або органами місцевого самоврядування, що діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Профспілкова сторона та сторона роботодавців визначає Порядок делегування представників від профспілок і організацій роботодавців до Територіальної ради (із зазначенням квот представництва кожного суб'єкта) на спільних зібраннях повноважних представників професійних спілок та їх об'єднань, організацій роботодавців

та їх об'єднань, що діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці і мають відповідний статус.

Ініціатором проведення таких спільних зібрань може виступити будь-яка організація відповідного рівня, яка має заздалегідь надіслати повідомлення всім організаціям з відповідним статусом з дотриманням норм Конвенцій МОП № 87 і 98..

Спільне зібрання повноважних представників повинно бути правоможним для прийняття спільних рішень. Визначення квот представництва від різних організацій у складі територіальних рад можна здійснювати за принципом пропорційності. У цьому випадку учасникам спільного зібрання необхідно надати такі відомості про організацію, яку вони представляють:

- профспілки – про свій статус та загальну чисельність членів;
- об'єднання профспілок – про свій статус, перелік своїх членських організацій та загальну чисельність членів;
- організації роботодавців – про свій статус та загальну чисельність працівників, які працюють на підприємствах – членах відповідних організацій роботодавців;
- об'єднання організацій роботодавців – про свій статус, перелік своїх членських організацій та загальну чисельність працівників, які працюють на підприємствах членів відповідних організацій роботодавців.

Відповідно до затвердженого на спільних зібраннях повноважних представників Порядку делегування представників від професійних спілок та їх об'єднань, організацій роботодавців та їх об'єднань до складу профспілкової сторони та сторони роботодавців Територіальної ради, кожна організація визначає своїх представників на основі рішень виборних органів, які діють у цих організаціях згідно з їх статутами.

Після формування персонального складу кожна сторона Територіальної ради проводить організаційне засідання, на якому обирається Співголова від сторони та його заступник. Сторони обмінюються інформацією щодо персонального складу.

Персональний склад Територіальної ради за домовленістю та поданням сторін може бути затверджений розпорядженням виконавчого органу влади (Ради міністрів АР Крим, облдержадміністрації чи міськдержадміністрації).

2.2. Підготовка та затвердження нормативно-розпорядчих документів Територіальної ради

Для організації роботи Територіальної ради необхідно розробити та затвердити низку нормативно-

розпорядчих документів (див. додатки):

- положення про Територіальну раду;
- регламент Територіальної ради;
- план роботи Територіальної ради.

З метою розроблення зазначених документів можна створювати тристоронні робочі групи. Оскільки всі три документи повинні відповідати один одному, доцільно, щоб їх підготовку здійснювала одна робоча група.

Положення про Територіальну раду повинно містити наступні позиції:

- мета створення, повноваження, статус та склад;
- принципи діяльності;
- основні завдання, функції та права;
- організаційні форми роботи;
- матеріально-технічне забезпечення.

Після підготовки проекту Положення він надсилається сторонам для опрацювання і подання пропозицій чи зауважень. Затверджується Положення на засіданні Територіальної ради.

Регламент Територіальної ради розробляється на основі норм Положення після його затвердження. Для забезпечення роботи Ради Регламентом необхідно визначити:

- порядок скликання, підготовки і проведення засідань;
- форми роботи Ради між засіданнями;
- порядок формування основних напрямів та планів роботи.

Визначення основних напрямів та планування роботи – важливий етап в діяльності Територіальної ради. Координацію цієї роботи доцільно доручити секретаріату, який узагальнить пропозиції сторін та здійснить процедуру попереднього погодження і підготовку до розгляду на засіданні.

Під час формування плану роботи необхідно передбачити розгляд програмних документів, які мають прийматися на території, проектів місцевих бюджетів, укладення регіональних угод, необхідність вирішення і узгодження актуальних проблем регіону у економічній та соціально-трудої сфері. Заплановані заходи повинні відповідати основним завданням, визначеним Положенням, та компетенції Територіальної ради.

2.3. Організаційно-інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Територіальної ради.

Постійний секретаріат

Для здійснення організаційно-інформаційного забезпечення діяльності Територіальної ради за домовленістю сторін може створюватися секретаріат, що діє на постійній основі.

На практиці, як правило, кожна сторона визначає штатного працівника апарату, на якого покладаються, додатково до його посадових обов'язків, функції члена Секретаріату.

Від місцевих органів виконавчої влади, у переважній більшості, – це спеціаліст головного управління праці та соціального захисту населення; від сторін профспілок та роботодавців – працівник апарату найбільш представницької профспілки чи організації (об'єднання) роботодавців. Координацію роботи секретаріату здійснює представник сторони органів влади.

Секретаріат забезпечує підготовку проведення засідань Територіальної ради, та її сторін, організує в сторонах розроблення та погодження розпорядчих документів (регламенту, плану роботи тощо) аналітичних, довідкових та інших матеріалів з питань, що розглядаються Територіальною радою, а також забезпечує інформування про діяльність Ради у засобах масової інформації.

Матеріально-технічне забезпечення діяльності Територіальної ради та її секретаріату здійснюється за рахунок коштів сторін.

Під час формування плану роботи Територіальної ради визначається черговість сторін щодо забезпечення проведення засідань (оренда чи надання на безоплатній основі приміщення, тиражування матеріалів та надсилання їх членам ради тощо).

Таким же чином визначається порядок фінансування інших заходів, що планується провести в рамках діяльності Територіальної ради.

Створення умов для роботи секретаріату кожна сторона вирішує самостійно шляхом заохочення делегованих працівників, використання засобів праці за основним місцем роботи тощо.

III. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВЕДЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ

3.1. Соціальний діалог в країнах Європейського Союзу (короткий огляд)

3.1.1. Завдання, цілі та досягнення соціального діалогу

Однією з головних характеристик сучасних європейських суспільств є розвиток різноманітних форм соціальної демократії (тобто демократії в основних сферах соціального та економічного життя), яка з процедурної точки зору є демократією участі, а з точки зору цінності і результату демократичного процесу – консенсусною демократією. Сутністю демократії участі є власне сис-

тематична участь громадян у розробленні певних рішень, або контроль за їх реалізацією у важливих, з точки зору інтересів громадян, напрямках діяльності.

У європейських країнах форми регулювання суспільних відносин через участь найбільше розвивалися у сфері економіки, оскільки в основі добробуту закладені такі механізми регулювання, які були б одночасно і досить гнучкими і ефективними для сприяння належному вирішенню проблем. Демократичною формою регулювання відносин між їх суб'єктами у соціально-трудовій сфері є соціальний діалог.

Соціальний компроміс, який став постійним елементом європейських економічних систем, приніс обом сторонам значну користь. Працівникам надав можливість покращити життєвий рівень та отримати доступ до благ вищого рівня, а роботодавцям – забезпечив надійне та ефективне функціонування виробничої сфери.

Соціальний діалог став неодмінним і принциповим елементом, навколо якого організовувався цілий комплекс діяльності партнерів, що надавало можливість приділення уваги різноманітним інтересам соціальних груп при прийнятті рішень, встановленні стратегічних цілей і розробленні економічних і соціальних програм на різних рівнях розвитку кожної країни – від загальнонаціонального до рівня окремого підприємства.

У заможних та стабільних країнах Західної Європи соціальний діалог є важливим інститутом політичної демократії, соціально-економічних та трудових відносин, який постійно розвивається та удосконалюється, вбудований до інших інститутів, які слугують для реалізації таких цінностей, як участь та політична суб'єктність, а також захист інтересів працівників і роботодавців. Соціальний діалог має своє місце та значення в праві та практиці функціонування Європейського Союзу після рішень, прийнятих на зустрічі на найвищому рівні в Маастрихті у 1991 році, що значно підвищило роль соціальних партнерів у становленні законодавства в ЄС на наднаціональному рівні.

Сьогодні зміст діалогу змінився і розширився. Кожний проект публічної політики (насамперед проекти бюджетів) ще до схвалення їх урядом (а пізніше парламентом, якщо це є вимогою законодавства), надаються для публічного обговорення в якомога найширшому колі через структури адміністрації, політичні партії та органи самоврядування.

Соціальний діалог в Євросоюзі має довгу історію, водночас він є інституцією, що живе та постійно розвивається. Неодмінним елементом соціального діалогу в європейських країнах є те, що в ньому беруть участь два принципові актори:

об'єднання роботодавців та профспілок. Найважливішими складовими соціального діалогу стали договори, консультації та інформування про проблеми, які можуть мати вплив на ситуацію соціальних партнерів.

У Європейському Союзі поширена думка, згідно якої соціальний діалог можливий на всіх рівнях економічних організацій. Будь-які зустрічі соціальних партнерів з метою досягнення порозуміння та підписання угоди, проведення консультацій або обміну інформацією розглядаються як проявлення соціального діалогу. Форми діалогу сильно відрізняються в залежності від того, на якому рівні вони проводяться.

Розвиток соціального діалогу відбувається в напрямку як поширення, так і поглиблення. Щоб забезпечити досягнення загальної мети діалогу та вирішення його проблем – сприяти економічному зростанню та високим стандартам життя – відбувається диверсифікація рівнів, де він реалізується, та залучення якомога ширшого кола суб'єктів (так званий «третій сектор»), які можуть мати значення для вдалого вирішення питань, що є предметом обміну інформацією, консультацій чи переговорів.

Перетворення концепції, форм і самої організації соціального діалогу є виразом визнання необхідності його пристосування до економічних та соціальних перетворень (глобалізація, якісні зміни робітничого класу, зміни в споживанні, освіті) і технологічних (інформатизація, автоматизація). Проте, традиційні макросоціальні форми соціального діалогу не було відхилено. Вони залишилися і стосуються обмеженого кола питань, які можна регулювати на загальному рівні, наприклад, такі як мінімальна зарплата, виплати по соціальному страхуванню, безпека та умови праці.

Проте, щоб ефективно досягти цілей реструктуризації європейської економіки, потрібно було доповнити цей рівень діалогу переговорами на рівні секторів економіки щодо специфічних питань галузей або категорій підприємств.

Соціальний діалог на рівні секторів відіграв істотну роль у проведенні реструктуризації багатьох галузей економіки, які зіткнулись із серйозними викликами нових технологій та сильним конкурентним тиском внаслідок глобалізації. Виявилось, що рішення європейського форуму були дуже корисними і для вирішення проблем на національному рівні.

Подальше поглиблення діалогу стосується і до його розвитку на регіональному рівні, а врешті – на рівні корпорацій та фірм, а також охоплення ним таких питань, як якісний розвиток трудових (людських) ресурсів або ж етичні проблеми діяльності фірми та професійної етики. З точки зору кін-

цевого ефекту – покращення конкурентоздатності та зайнятості – невід'ємною частиною діалогу стає врешті решт діалог між працівниками, управлінськими кадрами, власниками та клієнтами на рівні конкретної фірми, на робочому місці – єдиному місці, де насправді можна вирішити проблеми якості продукції, продуктивності праці, підвищення ефективності організації, підвищення кваліфікації та проведення перекваліфікації.

У цілому, розвиток соціального діалогу в європейських країнах сприяв створенню більш сприятливого клімату в сфері соціально-трудоких відносин. Підтвердженням цього є значний спад кількості конфліктів у сфері праці, а особливо його найгостріших форм – страйків. У 90-х роках минулого століття в 11 країнах-членах було впроваджено інституційні форми тристороннього соціального діалогу та прийнято різні форми соціальних пактів з питання зайнятості. Протягом останнього десятиріччя соціальні партнери узгодили на європейському рівні понад 100 різних спільних документів та 6 загальних порозумінь. Три з останніх було включено до директив і таким чином вони стали обов'язковими в системі європейського права.

3.1.2 Органи соціального діалогу в країнах Європейського Союзу.

У всіх країнах Європейського Союзу органи соціального діалогу виконують консультаційну і дорадчу роль, він також функціонує як форум для обміну інформацією. Органи соціального діалогу (соціально-економічні, трудові ради, комісії) відіграють важливу роль у загальному розвитку країн. Всі сторони сприяють постійному забезпеченню необхідної і відповідної інституційної, адміністративної і правової баз, завдяки яким буде ефективно функціонувати соціальний діалог.

У переважній більшості країн національні дво-тристоронні органи створені і діють на підставі законів, у деяких – Конституції (Італія, Франція, Румунія). У всіх країнах загалом процедури і регламенти відповідного органу регулюються законами, які більш детально визначаються або ж адміністративними положеннями, або рішеннями, прийнятими на тристоронній основі. У деяких країнах створення тристороннього органу відбулося на основі адміністративних положень, і ці країни також регулюють процедури і регламент згідно з цими положеннями (Естонія, Словенія). У Чеській Республіці і Угорщині тристоронні органи були створені на основі тристоронніх угод, процедури й регламент регулюються також тристоронніми угодами. Рада в Латвії була створена згідно з рішенням Кабінету міністрів, а процедури були визначені в результаті тристороннього співробітництва.

У більшості країн діє один головний національний три чи двосторонній орган і декілька інших органів національного рівня, які займаються окремими питаннями. Кількість членів цих органів різна, і лише в окремих випадках однакова кількість членів представляє три сторони – уряд, роботодавців і працівників, а в деяких країнах представлені також інші соціальні та професійні групи громадського суспільства.

Структура органів соціального суттєво різниться. У більшості країн головний тристоронній орган нараховує від 14 до 22 членів, але в деяких країнах їх кількість навіть більша (Економічно-соціальна рада в Румунії складається з 27 членів, а Тристороння комісія із соціально-економічних питань Польщі складається із 49 членів, у Соціально-економічних радах Франції – 231 член, Італії – 121 член, Іспанії – 61 член). Трудовий консультативний комітет Кіпру не має фіксованої кількості членів, оскільки члени від уряду (і відповідних урядових структур) запрошуються на тристоронні засідання у разі необхідності і залежно від питань, які виносяться на обговорення.

В окремих країнах однакова кількість членів, які представляють уряд, організації роботодавців і працівників, в інших – кількість членів від урядів менша, ніж від організацій працівників і роботодавців, а у Чеській Республіці кількість членів від урядової сторони перевищує кількість членів від соціальних партнерів. У деяких країнах передбачається участь інших урядових структур у роботі тристороннього органу частково на постійній основі (наприклад, Центральний банк, Статистична служба, Інститут макроекономічного аналізу та ін.) і частково на особливих умовах залежно від питань, які винесені на порядок денний.

У деяких країнах передбачено постійне представництво недержавних організацій у тристоронньому органі або безпосередньо, або через роботу в окремих комітетах (Естонія, Мальта). Естонія залучила три приватні дослідні інститути до роботи Соціально-економічної ради на постійній основі. У Мальті склалася особлива ситуація: Мальтійська рада із соціально-економічного розвитку створила окремий комітет з питань громадянського суспільства, до складу якого входять 9 представників громадських організацій як членів, а Рада консультується з цим комітетом з усіх питань, що мають до них відношення.

Майже у всіх країнах «старої» Європи до складу соціально-економічних рад входить так званий «третій сектор» – неурядові організації, що представляють інтереси різних соціальних та професійних груп, а також незалежні експерти (Ірландія, Італія, Іспанія, Голландія, Франція).

Так, Економічна й соціальна рада Франції, як треті конституційні збори Республіки є єдиним

консультативним органом, де представники всіх економічних і соціальних сил можуть зустрічатися на рівних і вільно висловлювати з офіційної трибуни свою точку зору. Порядок призначення членів Ради забезпечує її незалежність і здійснення самостійної та ефективної діяльності. До її складу входить 231 член, з числа яких створюються вісімнадцять галузевих груп на п'ятирічний термін повноважень членів Ради.

163 члени Ради призначаються соціально-професійними організаціями: 69 членів Ради від профспілкових організацій, що представляють працівників державного і приватного сектора; 65 членів Ради від професійних організацій, що представляють приватні, промислові, торгові, ремісницькі та сільськогосподарські підприємства, а також вільні професії; 19 членів Ради від кооперативних організацій та організацій взаємодопомоги; 10 членів Ради від об'єднань сімей; 68 членів Ради призначаються Урядом: 17 членів Ради призначаються за поданням консультативних органів, компетентних у питаннях представників державних підприємств (10), діяльності громадських об'єднань (5) і громадян, що мешкають за кордоном (2); 9 членів Ради призначаються за узгодженням із найбільш представницькими професійними організаціями за морських департаментів і територій; 2 члени Ради призначаються від сектора заощаджень та житлового забезпечення; 40 авторитетних спеціалістів з економічних, соціальних, наукових та культурних питань призначаються декретом Ради міністрів. Окрім 231 членів Ради в ній працюють 72 члени секцій, які призначаються на дворічний термін експертами при відповідних секціях.

Керівництво органами соціального діалогу в європейських країнах здійснює Голова (президент), який найчастіше має ранг державного службовця або міністра і призначається Урядом, або ж обирається за принципом ротації між трьома сторонами. Якщо голова від урядової сторони, то посаду заступника голови у такому випадку займає представник роботодавців або працівників. У випадку, коли посада голови займається по черзі представниками усіх трьох сторін, то на цю посаду обирається людина в результаті голосування в групі, яку вона представляє.

У структурі головного національного органу соціального діалогу створюються підкомітети, кількість яких суттєво коливається – від 4 до 6 (у Мальті діє 3 підкомітети, найменша кількість), в інших країнах їх значно більше – від 9 до 13, у Чеській Республіці – 18 підкомітетів (найбільша кількість). У 3 країнах тристоронні органи не мають постійних підкомітетів, але створюються спеціальні робочі групи (Естонія, Словенія, Кіпр), залежно від потреб і питань, які обговорюються.

Питання, над якими працюють підкомітети, відмінні в різних країнах, як і їх кількість. Вони часто торкаються таких традиційних сфер як заробітна плата, соціальне забезпечення, трудові відносини, але в багатьох країнах вони також торкаються більш широких політичних питань, наприклад планування національного розвитку, реструктуризація промисловості і регіональний розвиток, оподаткування, фінансові питання і національний бюджет. Міжнародні питання, такі як взаємодія з ЄС чи МОП розглядаються окремими підкомітетами, як і питання галузевого характеру, наприклад, робота на будівництві, в енергетиці, лісному господарстві, у державній службі. У деяких країнах тристоронній орган ініціював створення спеціальних підкомітетів з таких питань як статистика, інформаційне суспільство, нелегальне ввезення товарів у країну, рівні можливості, навколишнє середовище, консультування споживачів та інші.

У всіх країнах головний тристоронній орган діє за підтримки постійного секретаріату, який повністю фінансується урядом. Однак, розмір і роль постійного секретаріату суттєво відрізняється. Лише в одному випадку секретаріат має статус автономного органу (Румунія), у всіх інших країнах секретаріат певним чином зв'язаний з урядовими структурами, найчастіше з міністерством, яке займається питаннями соціальними і трудовими чи з урядом або службою прем'єр-міністра. Бюджет постійного секретаріату формується у всіх випадках державою або урядом (стаття або в державному бюджеті, або в бюджеті міністерства).

У більшості країн постійний секретаріат – порівняно мала одиниця і налічує від 4 до 30 осіб. У цьому випадку документи для винесення їх на обговорення засідання готуються організаціями працівників і роботодавців. У таких країнах як Франція, Італія, Бельгія, де секретаріат (апарат) налічує від 80 до 150 осіб, всі документи до розгляду готуються працівниками секретаріату.

Беручи до уваги фінансове завдання уряду по відношенню до постійного секретаріату, майже у всіх країнах керівник секретаріату – урядова особа. Тому у більшості країн керівника призначає уряд чи міністр, однак, у деяких випадках призначення на посаду відбувається після консультацій із соціальними партнерами. У таких країнах як Румунія, Мальта і Латвія тристоронній орган призначає керівника самостійно. Управління постійним секретаріатом Ради в Угорщині дещо відрізняється від інших країн, оскільки ним управляє не один керівник, а три секретарі від трьох сторін (секретар від роботодавців, від працівників і від уряду).

Порядок денний засідань тристоронніх органів визначається різними шляхами: найбільш поширена практика – участь усіх тристоронніх партнерів, в окремих країнах голова самостійно приймає рішення

про те, які питання виносити на порядок денний. В основному головний тристоронній орган проводить пленарні засідання 5 разів на рік чи більше, і лише в Естонії засідає менше 5 разів. У багатьох країнах засідання спеціалізованих комітетів проводяться рідше, ніж пленарні. Формальний результат засідань – переважно висновки чи рекомендації.

У цілому результати засідань представляються широкому колу відповідних органів влади і установ – на розгляд відповідних міністерств, парламенту, службі прем'єр-міністра, службі Президента (Болгарія), юридичним відділам уряду і Парламенту (Румунія), чи публікуються у офіційній газеті (Угорщина).

3.2. Міжнародні організації

На міжнародному рівні діє декілька організацій, які об'єднують представників економічних і соціальних рад та подібних інституцій чи делегованих представників громадянського суспільства країн.

Міжнародна асоціація економічних та соціальних рад і подібних інституцій, скорочена назва МАЕСРПІ (далі – Асоціація), об'єднує економічні та соціальні ради і подібні інституції, які функціонують у всьому світі. Мета Асоціації – із збереженням глибокої поваги до незалежності усіх її членів – сприяння і підтримка діалогу та обміну між її членами та, у перспективі, сприяння діалогу між економічними і соціальними партнерами у всьому світі.

Асоціація сприяє створенню економічних і соціальних рад у країнах, де вони ще відсутні, а також, шляхом обміну результатами роботи та організації зустрічей, сприяє добробуту і економічному розвитку суспільств, формуванню, у взаємоповазі і мирі, демократичних громадянських суспільств згідно з засадами Організації Об'єднаних Націй та Загальної декларації з прав людини, а також чинними фундаментальними засадами і правами, схваленими усіма членами Міжнародної організації праці.

Дійсними членами Асоціації є ради, які є національними автономними органами, що діють на підставі конституції, законодавства, указу або будь-якого іншого документа, що визнається національною владою, та реально представляють економічні і соціальні інтереси. Як правило, організації, що представляють континенти, та наднаціональні організації, приймаються у якості асоційованих членів. На їх прохання, вони можуть стати дійсними членами. Якщо в цих організаціях є національні ради, вони також можуть бути членами МАЕСРПІ. Рішення про вступ нового члена приймає Генеральна асамблея. Генеральна асамблея приймає також рішення щодо вступу асоційованих членів.

До складу Асоціації входять чотири внутрішні органи: Голова, Генеральна асамблея, Рада, Генеральний секретаріат.

Вищим органом Асоціації є Генеральна асамблея, засідання якої проходять щорічно, керівництво Асоціацією здійснює Рада та Голова який призначається для організації міжнародної зустрічі, що проводиться кожні два роки, або, за відсутності такої, голова економічної та соціальної ради, що є членом Асоціації, як виняток, призначений для виконання обов'язків Голови. Організаційно-інформаційне, технічне та фінансове забезпечення діяльності Асоціації здійснює генеральний секретаріат. Фінансується діяльність МАЕСРПІ за рахунок членських внесків, які сплачують члени Асоціації.

Європейський економічний і соціальний комітет (далі – ЄЕСК) - це консультативний представницький орган, створений за Римськими Угодами 1957 року, із фундаментальною місією забезпечення функціонування трьох великих установ (Європейського Парламенту, Ради Європейського Союзу та Європейської Комісії), який складається з представників різних складових частин економічного та соціального характеру організованого громадянського суспільства країн-членів Європейського Союзу.

Із Комітетом обов'язково консультуються у випадках, передбачених Угодами, а також в усіх випадках, коли ці установи вважатимуть це за доцільне. Комітет також може залучатися попереднього однією чи іншою установою, або проявити ініціативу, висловлюючи свою думку (близько 15 відсотків порад висловлюється з власної ініціативи). Комітет у середньому ухвалює 150 суджень на рік з різноманітних тем, що стосуються устрою Європи. Він бере активну участь у процесі формування політики та підготовки рішень європейської спільноти. Після ухвалення судження передають до Комісії, Ради та Європарламенту.

Окрім цього, ЄЕСК додатково забезпечує виконання таких завдань: забезпечення більшого єднання та більшої участі організованого громадянського суспільства у європейському проєкті, як на національному, так і на європейському рівні; укріплення ролі організованого громадянського суспільства у країнах-сусідах поза межами європейської спільноти, або де розвивається структурований діалог із організаціями громадянського суспільства, сприяння створенню консультативних структур за його власною моделлю: зокрема, країни-кандидати на приєднання до Європейського Союзу, країни-партнери з регіону Середземномор'я, країни Африки, Карибського басейну та Тихоокеанського регіону; Індія, Китай, Латинська Америка (загальний ринок Південної Америки) та Бразилія.

Таким чином, завдяки ЄЕСК над європейським устроєм працюють не лише європейські інституції та політики. Також за цей устрій відповідають організовані громадяни, залучені до економічного, суспільного та громадського життя у своїх країнах.

У рамках виконання консультативної функції Комітет працює над впровадженням моделі демократичної перспективи в Європі та в решті світу, на додаток до представницької демократії. Ці завдання є тими самими, що й завдання інституцій, що працюють над європейським устроєм, тобто спрямовані на гармонійний та зрівноважений розвиток і сприяння європейській моделі суспільства, моделі соціальної, що ставить загальнолюдські цінності в центрі розвитку. Робоча програма Комітету залежить від робочої програми Європейської Комісії, але також і від пріоритетів кожного головування в Раді Європейського Союзу, а також від робочої програми, що її представляє кожен голова Комітету в момент його обрання.

Складається Комітет з 344 членів, які поділені на три групи: роботодавців, найманих працівників та різних груп організованого громадянського суспільства (сімейні асоціації, кооперативи, установи взаємного страхування тощо).

Члени ЄЕСК мають звання “радників”. Вони призначаються на чотири роки Радою Міністрів Європейського Союзу з кандидатур, представлених країнами-членами, що їх у свою чергу пропонують організації громадянського суспільства, представлені на національному рівні. Після завершення терміну їх повноваження можуть бути поновлені.

Загалом радники можуть продовжувати вести професійну діяльність у країнах їх походження та з'являються в Брюсселі лише для виконання своїх повноважень. Вони не одержують винагороди за свою діяльність, але одержують відшкодування дорожніх витрат та витрат на зібрання, що їх визначає та встановлює Рада.

ЄЕСК складається з шести спеціалізованих секцій, що покривають дуже широкий спектр завдань співтовариства: економічний та монетарний союз, економічне та суспільне єднання (ECO); єдиний ринок, виробництво та споживання (INT); транспорт, енергетика, інфраструктура та інформаційне суспільство (TEN); праця, суспільні справи та громадянство (SOC); сільське господарство, розвиток сільських місцевостей та довкілля (NAT); зовнішні відносини (REX).

ЄЕСК розвиває тісне співробітництво з економічно-соціальними радами та іншими підібними інституціями у ЄС та поза його межами, а також активно співпрацює з МАЕСРПІ.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Перелік законодавчих та нормативно-правових актів України з питань ведення соціального діалогу:

- Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»;
- Закон України «Про організації роботодавців»;
- Закон України «Про колективні договори і угоди»;
- Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)»;
- Указ Президента України від 29 грудня 2005 року № 1871 «Про розвиток соціального діалогу в Україні»;
- Указ Президента України від 29 травня 2006 р. № 453 «Питання секретаріату Національної тристоронньої соціально-економічної ради»;
- Указ Президента України від 19 травня 2008 р. № 451 «Про додаткові заходи щодо вдосконалення соціального діалогу в Україні»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2006 р. 445-р «Про затвердження плану заходів щодо розвитку соціального діалогу в Україні» (втратило чинність);
- Постанова Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2008 р. № 280 «Про внесення змін до Регламенту Кабінету Міністрів України»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2008 р. № 1068 «Про доповнення Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 березня 2009 р. № 285 «Про затвердження плану заходів щодо організації соціального діалогу в Україні»

Додаток 2

ПЕРЕЛІК КОНВЕНЦІЙ І РЕКОМЕНДАЦІЙ

Міжнародної організації праці з питань застосування процедур соціального діалогу (трудові відносини, колективні переговори, консультації, примирення і арбітраж)

№ конвенції	Назва	Рік прийняття	Дата набуття чинності	Ратифікація Україною
26	Конвенція про процедуру встановлення мінімальної заробітної плати	1928	14 червня, 1930 року	–
98	Конвенція про право на організацію та на ведення колективних переговорів	1949	18 липня, 1951 року	14 вересня, 1956 року
99	Конвенція про процедуру встановлення мінімальної заробітної плати в сільському господарстві	1951	23 серпня, 1953 року	–
144	Конвенція про тристоронні консультації (міжнародні трудові норми)	1976	1976	16 травня, 1994
154	Конвенція про колективні переговори	1981	11 серпня, 1983 року	16 травня, 1994

№ рекомендації	Назва	Рік прийняття
91	Рекомендація ¹ про колективні договори	1951
92	Рекомендація про добровільне примирення і арбітраж	1951
94	Рекомендація про співпрацю на рівні підприємств	1952
113	Рекомендація про співробітництво в галузевому і національному масштабі	1960
129	Рекомендація про зв'язки на підприємстві	1967
130	Рекомендація про розгляд скарг	1967
152	Рекомендація про тристоронні консультації (діяльність Міжнародної організації праці)	1976
163	Рекомендація про колективні переговори	1981

Додаток 3**ПРИМІРНА УГОДА
ПРО УТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ТРИСТО-
РОННОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ РАДИ**

м. _____ 20__р.

Керуючись ст. 38 Конституції України, закона-
ми України «Про організації роботодавців», «Про
професійні пілки, їх права та гарантії діяльності»,
Указом Президента України « Про розвиток соці-
ального діалогу в Україні»

беручи до уваги наміри обласних організацій
роботодавців, профспілок щодо участі у соціаль-
ному діалозі,

виходячи з рівності цих організацій перед зако-
ном, та таких основних принципів діяльності:

свободи об'єднання та гарантії діяльності;

незалежності та рівноправності;

репрезентативності;

аполітичності,

ми, повноважні представники:

_____ обласної (міської) державної адмі-
ністрації,

об'єднань профспілок області:

_____;

_____;

_____;

організацій роботодавців області,

_____;

_____;

_____;

що нижче підписалися, домовилися про на-
ступне:

1. Утворити Тристоронню соціально-економічну
раду _____ області (далі - Територіальна
рада) у складі ___ осіб, у рівній кількості від кож-
ної сторони.

2. Сторонам Територіальної ради розробити
та затвердити Порядок визначення представ-
ників, Співголови та заступника Співголови від
сторін у складі Територіальної ради, які стануть

невід'ємною частиною цієї Угоди та Регламенту
Територіальної ради.

3. Визначити, що основною метою діяльності
Територіальної ради є захист прав та інтересів на
території _____ області (республіки,
міста) працівників та роботодавців у соціально-
економічних відносинах, спрямований на підви-
щення конкурентоздатності вітчизняної економі-
ки, забезпечення загальносуспільних завдань та
соціальних гарантій.

4. Вважати, що з метою повноцінного пред-
ставлення інтересів організацій роботодавців і
профспілок кожне об'єднання організацій робо-
тодавців і профспілок, що має підтверджений ста-
тус обласного, може бути представленим у складі
Територіальної ради.

5. Визначити, що за домовленості, Сторона може
направляти спільну узгоджену позицію до Наці-
ональної тристоронньої соціально-економічної
ради з метою подальшого направлення її до Вер-
ховної Ради України, Кабінету Міністрів України,
Президента України, міжнародних організацій.

6. Визначити, що принципи формування сто-
рін Територіальної ради будуть застосовуватися
для визначення складу представників сторін у об-
ласних органах, які утворюються на тристоронній
основі відповідно до законодавства про зайня-
тість населення та загальнообов'язкове державне
соціальне страхування.

7. Ця Угода є відкритою для приєднання інших
об'єднань організацій роботодавців і профспілок
_____ області, які виявлять бажання брати
участь у Територіальній раді та подадуть відповід-
ні документи згідно з Порядком визначення пред-
ставників, Співголови та заступника Співголови від
сторони у складі Територіальної ради.

8. Ця Угода укладена у ___ (словами) автен-
тичних примірниках по одному примірнику для
кожного обласного об'єднання організацій робо-
тодавців і профспілок та для _____
обласної державної адміністрації.

Підписи повноважних осіб
суб'єктів, що уклали Угоду:

Додаток 4 ПРИМІРНЕ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ТЕРИТО- РІАЛЬНУ ТРИСТОРОННЮ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНУ РАДУ

1. Територіальна тристороння соціально-економічна рада (далі – Територіальна рада) є спільним добровільним консультативно-дорадчим органом, що утворюється з уповноважених представників професійних спілок та їх об'єднань, організацій роботодавців та їх об'єднань, які діють у регіоні, та відповідного органу виконавчої влади чи місцевого самоврядування, (далі – Сторони) для ведення соціального діалогу на територіальному рівні.

2. Територіальна рада здійснює свою діяльність на принципах законності, добровільності, рівноправності та паритетності представництва Сторін, їх взаємоповаги, обґрунтованості та реальності вимог і взаємних зобов'язань, пріоритету примирних процедур, як способу розв'язання соціально-трудоових конфліктів, пошуку компромісних рішень, відповідальності Сторін за виконання домовленостей та прийнятих зобов'язань, обов'язковості розгляду відповідними органами виконавчої влади чи місцевого самоврядування рішень Ради, та кожною Стороною звернень інших Сторін соціального діалогу, взаємного інформування Сторін щодо їх намірів.

3. Територіальна рада у своїй діяльності керується Конституцією України, законодавством України та цим Положенням.

4. Основними завданнями Ради є: вироблення пропозицій, рекомендацій та прийняття узгоджених рішень щодо:

- проектів територіальних програм економічного та соціального розвитку;
- формування місцевого бюджету на відповідний рік;
- нормативно-правових актів, які приймаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;
- оплати праці, забезпечення гідних умов праці на підприємствах, в установах і організаціях, що розташовані на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці;
- створення сприятливого середовища для ефективної діяльності підприємств, організацій профспілок та роботодавців, що діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці;
- інших питань, що належать до компетенції територіальної ради, які сторони вважають значущими.

5. Пропозиції та рекомендації, схвалені рішенням територіальної ради, є обов'язковими для розгляду органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, професійними спілками, роботодавцями та їх організаціями, яким вони адресовані. При розгляді цих рішень можуть запрошуватися делеговані члени територіальної ради.

Пропозиції стосовно питань, що потребують врегулювання на національному рівні, подаються на розгляд Національної ради.

6. Територіальна рада відповідно до покладених завдань:

- налагоджує механізми постійної системної взаємодії між Сторонами соціального діалогу для координації їх зусиль при вирішенні соціально-економічних питань у регіоні;
- бере участь у реалізації державної соціально-економічної політики на відповідній території;
- організовує консультації Сторін для узгодження рішень щодо розвитку соціально-економічної сфери, вироблення пропозицій стосовно стратегії розвитку території з урахуванням інтересів найманих працівників, роботодавців і держави;
- на основі прийнятих узгоджених рішень готує рекомендації територіальним органам виконавчої влади чи місцевого самоврядування щодо вироблення та реалізації соціальної політики, внесення в неї необхідних корективів;
- погоджує проекти територіальних програм і актів законодавства, які розробляються, приймаються чи подаються місцевими органами виконавчої влади або місцевого самоврядування до Кабінету Міністрів України;
- здійснює розроблення пропозицій щодо укладання та виконання регіональної угоди, колективних договорів у разі звернення Сторін (чи однієї Сторони) до Ради;
- сприяє врегулюванню колективних трудових спорів (конфліктів) на відповідній території;
- постійно вивчає та аналізує стан соціально-економічних відносин, виробляє та надає місцевим органам виконавчої влади або місцевого самоврядування рекомендації щодо оптимізації цих відносин.

7. Територіальна рада має право:

- звертатися до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, організацій роботодавців та професійних спілок із пропозиціями, які схвалені рішенням територіальної ради;
- делегувати своїх представників для участі в об-

говоренні органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, професійними спілками та організаціями роботодавців питань соціально-економічного розвитку;

- одержувати від органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, професійних спілок, організацій роботодавців, підприємств, установ, організацій інформацію, необхідну для виконання покладених на неї завдань.

8. Безпосереднє керівництво роботою Ради здійснюється трьома співголовами, що обираються і делегуються окремо кожною Стороною. Співголови є одночасно координаторами Сторін. На період відсутності Співголови його функції виконує заступник, що обирається відповідною Стороною.

9. Співголови Ради:

- організовують діяльність Ради.
- здійснюють представництво відповідних Сторін у Раді та за дорученням Сторін поза нею;
- вносять пропозиції від відповідної Сторони щодо розгляду питань на засіданнях Ради;
- формулюють та викладають позицію відповідної Сторони щодо розгляду проектів рішень як у рамках роботи Ради, так і у відносинах зі Сторонами поза рамками роботи Ради;
- проводять засідання та консультації Сторін.

10. До складу Ради входить рівна кількість представників Сторін, яка узгоджується під час прийняття рішення про утворення Територіальної ради і може змінюватися за домовленістю. Порядок визначення кандидатур до складу Ради встановлюється кожною Стороною самостійно відповідно до затверджених порядків, які є невід'ємною частиною Регламенту. Члени Ради виконують свої обов'язки на громадських засадах.

11. Члени Ради:

- беруть участь у підготовці та обговоренні соціально-економічних і трудових питань, які розглядаються на засіданнях Ради;
- за рішенням сторін беруть участь у роботі постійних і тимчасових комісій, створених при Раді;
- вносять пропозиції щодо діяльності Ради та вирішення проблем, що відносяться до їх компетенції;
- представляють Радупри обговоренні соціально-економічних питань у відповідному органі виконавчої влади, місцевого самоврядування, об'єднаннях роботодавців та профспілок (за дорученням Ради та погодженням з відповідними Сторонами);
- інформують органи та організації, що їх делегували до складу Ради, про діяльність Ради, прийняті нею рішення та про свою роботу в Раді.

12. Основною організаційною формою роботи Ради є засідання, що проводяться відповідно до плану роботи та Регламенту.

Рішення Ради, прийняті в межах її компетенції, є обов'язковими для розгляду місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, організаціями профспілок і роботодавців, що діють у регіоні.

Порядок проведення засідань, прийняття рішень Радою визначається регламентом, який затверджується Радою.

13. Для реалізації своїх функцій за рішенням територіальної ради можуть утворюватися постійні та тимчасові комісії, робочі групи, проводиться консультації, узгоджувальні процедури, засідання сторін, інші заходи.

14. Організаційне забезпечення діяльності Територіальної ради здійснює Секретаріат.

Секретаріат складається з трьох осіб, які делегуються сторонами. Керівник органу (організації), у штаті якого перебуває працівник, делегований до секретаріату, видає відповідний наказ (розпорядження) щодо виконання додаткових функцій члена секретаріату з дотриманням норм трудового законодавства.

Координацію роботи секретаріату здійснює представник органів виконавчої влади.

15. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення діяльності Ради здійснюється Сторонами в рівних частинах.

16. Територіальна рада використовує в роботі бланк зі своїм найменуванням, форма якого затверджується співголовами.

17. Діяльність Ради висвітлюється регіональними друкованими та електронними засобами масової інформації.

Додаток 5

Примірний Регламент Територіальної тристоронньої соціально-економічної ради

(затверджено на засіданні Територіальної тристоронньої соціально-економічної ради _____ 200_ року)

I. Засідання Територіальної ради

Основною організаційною формою роботи Територіальної ради є засідання, які проводяться не рідше одного разу на три місяці і організуються по чергово Сторонами.

1.1. Порядок скликання

1.1.1. Чергове засідання скликається за спільним рішенням Співголів Територіальної ради (далі – Співголови).

1.1.2. У разі необхідності термінового вирішення важливих проблем у соціально-економічній та трудовій сферах чи врегулювання конфліктної ситуації в регіоні, яка може спричинити соціальний вибух, на вимогу однієї із Сторін скликається позачергове засідання Територіальної ради. Таке засідання має бути скликане не пізніше 10 днів (тут і далі по тексту – робочі дні) з часу реєстрації вимоги Сторони, що подається у письмовій формі Співголовам інших сторін та реєструється в секретаріаті Територіальної ради (далі – Секретаріат).

1.2. Формування порядку денного засідань

1.2.1. Перелік питань для розгляду на засіданні формується Секретаріатом, виходячи з плану роботи Територіальної ради на рік, попередніх її рішень та пропозицій сторін, які подаються Співголовами в Секретаріат.

1.2.2. Сформований проект порядку денного подається Секретаріатом на погодження Співголовам не пізніш, як за 15 днів до чергового засідання за формою, що містить наступні дані: дата і місце проведення; головуючий на засіданні; перелік питань до розгляду, доповідач по кожному питанню із числа членів Територіальної ради, який одночасно є відповідальним за підготовку (далі – доповідач).

1.2.4. Погоджений Співголовами проект порядку денного надсилається Секретаріатом сторонам Територіальної ради не пізніш як за 10 днів до засідання.

1.3. Підготовка питань до розгляду на засіданнях

1.3.1. Доповідач, визначений Співголовами, має право для підготовки матеріалів до розгляду питання утворювати тимчасову робочу групу із залученням членів Територіальної ради, фахівців та експертів.

1.3.2. Робочою групою здійснюється підготовка питання шляхом вивчення необхідних документів, проведення консультацій в Сторонах, а також, за сприяння членів Територіальної ради, в органах виконавчої влади, профспілках, організаціях роботодавців чи інших інституціях.

1.3.3. За результатами проведеної роботи готується пакет документів, який складається з аналітичної записки, проекту рішення Територіальної ради та списку осіб, яких пропонується запросити на розгляд питання.

1.3.4. Зазначений пакет документів подається в Секретаріат за 5 днів до початку засідання. Секретаріат надсилає матеріали Співголовам для попереднього розгляду в сторонах та подає на тиражування Стороні, яка здійснює організаційне забезпечення.

1.3.5. У разі скликання позачергового засідання підготовку і тиражування матеріалів та організаційне забезпечення здійснює сторона-ініціатор.

1.4. Порядок проведення засідань

1.4.1. Напередодні засідання Співголови проводять нараду, на якій розглядається питання про готовність матеріалів, попередні дані про участь у засіданні членів Територіальної ради та запрошених, погоджується порядок проведення засідання та оприлюднення матеріалів і прийнятих рішень у засобах масової інформації.

1.4.2. У засіданнях можуть брати участь депутати обласної ради, представники Національної ради, об'єднань роботодавців і профспілок, засобів масової інформації та інші особи, запрошені на розгляд окремих питань. Список запрошених погоджується Співголовами.

1.4.3. Члени Територіальної ради беруть участь у засіданнях без права заміни. У разі неможливості члена Територіальної ради брати участь у засіданні з поважних причин, він має право передати свій голос іншому члену Територіальної ради від сторони, подавши письмове доручення Співголови напередодні засідання. Кожен присутній на засіданні член Територіальної ради може представляти інтереси тільки одного відсутнього.

1.4.4. Засідання вважається правомочним, якщо на ньому присутні більше половини її чле-

нів від кожної Сторони з урахуванням відсутніх членів Територіальної ради, які подали письмове доручення про передачу свого голосу. Підставою для підтвердження правомочності засідань є дані реєстрації членів Територіальної ради, яка проводиться Секретаріатом перед засіданням та письмові доручення про передачу голосу відсутніх членів.

Запрошені особи, які беруть участь у засіданні, також реєструються.

1.4.5. До складу президії засідання входять Співголови (у разі їх відсутності – заступники) та представник Секретаріату. Головування на засіданні здійснюється Співголовами по чергово або за взаємною згодою.

1.4.6. Головуючий на засіданні:

- а) ставить на голосування порядок денний (за виключенням питань, що внесені в проект порядку денного на вимогу сторони) і регламент роботи засідання та забезпечує їх дотримання;
  - б) формує список учасників засідання ради, які бажають виступити під час обговорення питань з дотриманням паритетності та черговості виступів представників сторін;
  - в) вносить на голосування проекти документів, що розглядаються;
  - г) організовує облік пропозицій та зауважень, висловлених членами Територіальної ради з обговорюваних та процедурних питань, а також листів, записок і телеграм та інформує про них учасників засідання;
  - д) забезпечує порядок в залі засідань, створює рівні можливості членам Територіальної ради в обговоренні питань, не коментуючи їх виступи;
  - е) надає слово для виступів відповідно до сформованого списку. Запрошеним на засідання надається слово за згодою членів Територіальної ради;
  - є) може позбавити промовця слова у випадках, коли той виступає не по суті питання, що обговорюється, вживає некоректні висловлювання або порушує норми етики, а після другого попередження позбавляє його слова до кінця засідання.
- 1.4.7. Обговорення питань проводиться з дотриманням наступного порядку:
- а) з одного й того ж питання член Територіальної ради може виступити один раз. Повторний виступ може надаватися у тому разі, коли з цього питання виступили інші члени ради, які записалися на виступ;
  - б) пропозиції та зауваження, висловлені учасни-

ками засідання під час обговорення питання, подаються у письмовій формі для їх розгляду при доопрацюванні рішення;

- в) обговорення припиняється за рішенням більшості членів ради, присутніх на засіданні;
- г) якщо учасник засідання записався для виступу, але слово йому не було надано, то на його прохання текст виступу передається в президію для врахування при прийнятті чи доопрацюванні рішення та додається до протоколу;
- д) особи, запрошені на засідання з окремих питань, після їх розгляду в подальшій роботі засідання участі не беруть;
- е) після завершення обговорення питання слово може надаватися лише для внесення пропозицій щодо процедури голосування.

1.4.8. Прийняття рішень на засіданні здійснюється шляхом голосування у наступному порядку:

- а) перед початком голосування головуєчий на засіданні оголошує пропозиції, що ставляться на голосування, їх авторів і порядок внесення, уточнює формулювання, нагадує, якою кількістю голосів рішення може бути прийнятим;
  - б) при наявності протилежних думок Сторін по суті обговорюваного питання, надається можливість представникам Сторін висловитися «за» чи «проти», після чого рішення ставляться на голосування;
  - в) голосування при прийнятті рішень з обговорених питань проводиться кожною стороною окремо. Підрахунок голосів ведеться представниками сторін-членів Територіальної ради, яких визначають Співголови. Результати голосування оголошуються головуєчим;
  - г) рішення Територіальної ради вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більшість присутніх її членів від кожної сторони з урахуванням відсутніх, що передали свої голоси за дорученням;
  - д) у разі незгоди окремих членів ради з прийнятим рішенням, їх позиція викладається у письмовій формі і додається до прийнятого рішення;
  - е) якщо рішення не прийнято відповідно до підпункту „г”, головуєчий ставить на голосування пропозиції від сторін щодо повторного розгляду питання на наступному засіданні. У цьому випадку рішення приймається простою більшістю голосів присутніх на засіданні.
- Якщо вся сторона голосувала проти прийняття рішення з будь-якого питання, його повторний розгляд переноситься на наступне засідання без голосування.

Підготовка до повторного розгляду питань здійснюється відповідно до п. 1.3. Регламенту. З метою досягнення консенсусу, проводяться додаткові консультації відповідно до пункту 2.1. Регламенту.

1.5. Оформлення та оприлюднення матеріалів засідання

1.5.1. Засідання Територіальної ради протоколюється. Протокол засідання ведеться засобами звукозапису і оформлюється Секретаріатом в паперовому вигляді у 3-денний строк після засідання. Протокол підписується головою на засіданні та представником Секретаріату не пізніше 5 днів після засідання і надсилається Секретаріатом сторонам Територіальної ради.

1.5.2. Рішення Територіальної ради, які містять звернення, пропозиції чи рекомендації до Національної ради, державних органів або громадських організацій, оформлюються як витяг із протоколу і підписуються Співголовами.

1.5.3. Підписаний Співголовами витяг із протоколу надсилається у відповідні органи, яких вони стосуються, не пізніше як через 7 днів після завершення засідання, якщо на засіданні не визначено інший термін. Супровідний лист підписується Співголовою, який головував на засіданні.

1.5.4. Присутність представників засобів масової інформації, проведення кіно-, відео-, фотозйомок під час засідань та оприлюднення рішень Територіальної ради здійснюється у порядку, визначеному Співголовами напередодні засідання.

1.5.5. Контроль за виконанням рішень Територіальної ради чи окремих доручень, даних на засіданнях, здійснюється Секретаріатом, який подає інформацію про стан їх виконання Співголовам.

II. Діяльність Територіальної ради між пленарними засіданнями

2.1. Консультації

2.1.1. В період між засіданнями проводяться консультації Співголів, представників Сторін Територіальної ради, або в Сторонах, у разі виникнення розбіжностей під час вирішення окремих питань в соціально-економічній чи трудовій сферах.

2.1.2. Перелік питань, з яких проводяться консультації, а також строки проведення погоджують Співголови.

2.1.3. Організаційне забезпечення консультацій здійснює Сторона-ініціатор.

2.1.4. Інформація про хід консультацій та досягнуті домовленості доводиться Співголовами,

як координаторами сторін, до відома всіх членів Ради.

2.2. Засідання сторін

2.2.1. У період між пленарними засіданнями кожна із Сторін проводить засідання, які скликаються Співголовою відповідної сторони.

2.2.2. Засідання в Сторонах проводиться з метою:

вироблення позиції Сторони щодо питань, які розглядаються Територіальною радою;

забезпечення організації діяльності Сторони в Територіальній раді;

погодження питань щодо делегування членів сторони Ради до її комісій, тимчасових робочих та експертних груп для розгляду нагальних питань;

з інших питань, які відносяться до компетенції Сторони.

2.2.3. Порядок проведення таких засідань та прийняття рішень кожна сторона визначає самостійно.

2.3. Постійні комісії та тимчасові робочі групи

2.3.1. З метою виконання завдань, визначених Положенням про Територіальну раду та планом її роботи, а також підготовки питань до розгляду на засіданнях, при Раді можуть створюватися постійні комісії за напрямками діяльності чи тимчасові робочі групи.

2.3.2. Постійні комісії утворюються відповідно до рішення Територіальної ради за узгодженою пропозицією Сторін. Положення про них та їх склад затверджують Співголови.

Постійні комісії формуються з рівної кількості членів Ради від сторін і здійснюють свою діяльність відповідно до переліку заходів, який розробляється членами комісії на основі плану роботи Територіальної ради, і затверджується Співголовами.

2.3.2. Тимчасові робочі групи з підготовки питань до розгляду на засіданні створюються і діють у порядку, визначеному п. 1.3.1 та 1.3.2 цього Регламенту.

2.3.3. Загальну координацію роботи комісій і груп здійснює Секретаріат.

2.4. Конференції, семінари

2.4.1. Територіальною радою організуються і проводяться конференції, семінари, «круглі столи» (далі – публічні заходи) з питань, віднесених до її компетенції.

2.4.2. Публічні заходи проводяться відповідно до плану роботи Територіальної ради на рік.

2.4.3. Пропозиції щодо проведення публічних заходів подаються сторонами в секретаріат під час формування плану на рік, із зазначенням теми, складу учасників та джерела фінансування.

2.4.4. Територіальна рада може виступати як організатором, так і спів організатором публічних заходів у співпраці з державними та громадськими інституціями, міжнародними фондами та проектами технічного співробітництва, які реалізуються на відповідній території.

2.3.5. Співголови та, за їх дорученням члени Територіальної ради, беруть участь у різних заходах, у тому числі тих, що проводяться на національному рівні, на запрошення організаторів, у засіданнях колегіальних органів, що діють в органах влади, організаціях профспілок та роботодавців.

III. Організаційно-фінансові питання діяльності Територіальної ради

3.1. Діяльність Територіальної ради здійснюється відповідно до плану роботи, який щорічно затверджуються на засіданні.

Проект плану формується секретаріатом на основі пропозицій сторін. У плані також визнача-

ються виконавці заходів та сторона, яка бере на себе їх фінансове та матеріально-технічне забезпечення.

3.2. Питання щодо визначення представників від кожної сторони соціального діалогу в складі Територіальної ради, Співголів та їх заступників вирішується кожною стороною самостійно відповідно до затверджених Порядків, які є невід'ємними додатками до цього Регламенту. Порядки, після їх затвердження сторонами, разом із рішенням зібрання, на якому вони схвалені та списком членів сторони подаються Співголовами в Секретаріат.

3.3. Листи на бланку Територіальної ради мають право підписувати Співголови та їх заступники. Листування з усіх питань діяльності Територіальної ради здійснюється через Секретаріат і реєструються в Секретаріаті.

Листування між сторонами та Секретаріатом, між членами Територіальної ради та Співголовами чи Секретаріатом допускається електронною поштою або факсом. Листи, надіслані в такий спосіб, також підлягають реєстрації.

3.4. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення заходів, які проводяться Територіальною радою здійснюють сторонами в рівних частинах і визначається під час формування плану роботи.

Додаток 6

Затверджено:

на засіданні Територіальної тристоронньої соціально-економічної ради (протокол № від 2009 року)

ПРИМІРНИЙ ПЛАН РОБОТИ

Територіальної тристоронньої соціально-економічної ради на 2010 рік

I. Засідання		
№ п/п	Дата проведення Сторона, що забезпечує приміщення для проведення	Перелік питань для розгляду
1.	I квартал березень профспілкова сторона	про поглиблення соціального діалогу та підвищення ефективності роботи територіальних тристоронніх органів в умовах фінансової кризи; про стан зайнятості населення в регіоні та спільні заходи органів влади і соціальних партнерів щодо мінімізації негативних наслідків фінансової кризи в соціально-трудої сфері;
2.	II квартал червень сторона органів виконавчої влади	про проект місцевого бюджету на 2011 рік;

3.	III квартал вересень сторона роботодавців	про проект програми економічного і соціального розвитку регіону; про консолідацію зусиль сторін соціального діалогу в подоланні тінізації економіки та боротьбі з нелегальним використанням праці; про хід колективних переговорів з укладення регіональної угоди та колективних договорів на новий термін;
4.	IV квартал грудень профспілкова сторона	про додержання трудового законодавства на підприємствах малого і середнього бізнесу та роботодавцями-суб'єктами підприємницької діяльності; про стан повернення працівникам боргів із заробітної плати на підприємствах всіх форм власності; про план роботи Територіальної ради на 2010 рік.
II. Постійні комісії, консультації		
2.1. Комісія з дотримання норм і принципів соціального діалогу та інформаційно-методичної роботи		
№ п/п	Перелік питань для розгляду	
1.	Про вироблення алгоритму участі соціальних партнерів у формуванні місцевого бюджету, зокрема щодо проведення переговорів і консультацій з визначення розміру мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму, надбавок і доплат з місцевого бюджету особам, що потребують соціального захисту, інших державних соціальних стандартів і гарантій	
2.	Про процедуру погодження цін на споживчі товари та тарифів на комунальні послуги	
3.	Про впровадження єдиних підходів щодо визначення критеріїв репрезентативності під час формування тристоронніх органів і ведення колективних переговорів та механізм підтвердження цих критеріїв	
4.	Щодо макету колективного договору для установ та організацій бюджетної сфери регіону	
5.	Розробка Порядку проведення обговорення та врахування пропозицій Сторін соціального діалогу до проекту місцевого бюджету на всіх етапах його формування та прийняття	
6.	Про організацію в рамках Територіальної ради навчання представників профспілок, організацій роботодавців, місцевих органів виконавчої влади з питань соціального діалогу, укладення і реалізації колективних договорів та угод, застосування норм законодавства про працю на основі модульної програми, рекомендованої Національною радою	
7.	Про напрями та механізми двохсторонньої співпраці Територіальної ради із регіональними органами та інституціями соціального діалогу країн Європейського Союзу (в рамках членства Національної ради в Міжнародній асоціації соціально-економічних рад і подібних до них інституцій)	
2.2. Комісія з питань конкурентоздатності промислових підприємств регіону та зайнятості населення		
№ п/п	Перелік питань для розгляду	
1.	Про підвищення ефективності роботи малих і середніх підприємств регіону шляхом оптимізації місцевих податків і зборів	
2.	Про заходи щодо забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств регіону в умовах членства України в СОТ	
3.	Про стан реорганізації базових галузей економіки регіону та створення нових робочих місць	
4.	Про вплив природних монополій на регіональний виробничий комплекс та пропозиції щодо подальшого реформування цього процесу	
5.	Про забезпечення функціонування базових автотранспортних підприємств регіону та оптимізацію маршрутної мережі	
6.	Про забезпечення соціального захисту працівників, яких звільнено в результаті ліквідації, реорганізації чи банкрутства підприємств регіону	

2.3. Консультації			
№ п/п	Перелік питань для розгляду	Термін	Відповідальні за організацію
1.	Про формування основних показників доходної частини місцевого бюджету	I квартал	Сторони Територіальної ради
2.	Про підходи до укладення Регіональної угоди на новий термін	лютий	Сторони Територіальної ради
3.	Про заходи, спрямовані на підвищення прозорості та передбачуваності процесу ціноутворення та формування тарифів на комунальні послуги	I квартал	Сторони Територіальної ради
4.	Щодо підвищення конструктивності, мобільності та загальної ефективності роботи Територіальної ради та взаємодію з Національною радою	III квартал	Секретаріат Територіальної ради
III. Конференції, семінари, круглі столи, інші заходи			
№ п/п	Перелік заходів	Дата проведення	Організатори
3.	Участь у засіданнях колегіальних органів місцевих органів влади	протягом року	Співголови Територіальної ради
4.	Участь у навчальному семінарі для представників сторін профспілок і роботодавців територіальних тристоронніх рад	квітень, липень	Національна рада за підтримки Фонду Фрідріха Еберта
5.	Круглий стіл на тему: "Про дотримання прав і гарантій працівників підприємств, які приватизуються".	жовтень	Профспілкова сторона Територіальної ради
6.	Тристороння нарада з питань підвищення ефективності колективно-договірного регулювання соціально-трудоких відносин на підприємствах, в установах та організаціях області	листопад	Територіальна рада
7.	Круглий стіл на тему: „Гармонізація інтересів учасників корпоративних відносин (працівники – акціонери - роботодавці) та участь працівників в управлінні підприємствами”.	II півріччя	Профспілкова сторона Територіальної ради

Додаток 7

Затверджено на пленарному засіданні Національної ради 15 грудня 2009 року.

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ТРИСТОРОННЬОЇ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ РАДИ
НА 2010 РІК**

Діяльність Національної ради у 2010 році буде спрямована на узгодження позицій і спільних дій сторін соціального діалогу та розроблення пропозицій Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, державним органам влади щодо:

- 1) подолання фінансово-економічної кризи та мінімізації її негативних наслідків, забезпечення розвитку підприємств, у тому числі малого та середнього бізнесу, реалізації трудових та соціально-економічних прав працівників;
- 2) подолання бідності в Україні;
- 3) стабілізації ситуації на ринку праці та зменшення безробіття;
- 4) захисту внутрішнього ринку та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних товаро-

робників, у тому числі шляхом створення сприятливих умов для збільшення обсягів кредитування реального сектору економіки та надання підтримки відповідно до вимог СОТ;

5) формування і прийняття проектів Декларації цілей та завдань бюджету на 2011 рік (Бюджетної декларації), Державного бюджету України на 2011 рік та збалансування зведеного бюджету;

6) реформування податкової системи;

7) подальшого проведення пенсійної реформи;

8) прискорення прийняття проектів Трудового кодексу України, Закону України «Про соціальний діалог в Україні» та впровадження в життя їх норм після набрання чинності цими Законами;

9) підвищення ефективності соціального діалогу та вдосконалення діяльності його інституцій всіх рівнів;

10) участі Національної ради у роботі Міжнародної асоціації соціально-економічних рад і подібних до них інституцій, налагодження конструктивної співпраці Національної ради з Європейським економічним і соціальним комітетом та подальшого розвитку двосторонніх відносин із соціально-економічними радами і подібними до них інституціями інших країн.

Додаток 8**Перелік**

організацій, структурних підрозділів державних органів влади, які опікуються питаннями соціального діалогу на національному рівні

№ п/п	Назва організації, структурного підрозділу	Адреса	Контактна особа	Контактна інформація
1.	Головна служба соціально-економічного розвитку Адміністрації Президента України	01220, м. Київ вул. Банкова, 11	Пузир Микола Іванович	тел. (044) 255 63 25 e-mail: puzur@stpu.gov.ua
2.	Управління стратегії реформування соціальних відносин Секретаріату Кабінету Міністрів України	01008, м. Київ вул. Грушевського 12/2	Антонова Лариса Борисівна	тел. (044) 256 70 49 e-mail: antonova@kmu.gov.ua
3.	Департамент соціального партнерства та загальнообов'язкового державного соціального страхування Міністерства праці та соціальної політики	01023, м. Київ, вул. Еспланадна, 8/10, кім. 1908	Пилипчук Ольга Дмитрівна	тел. (044) 289 84 83; ф. (044) 289 60 57 e-mail: pilipchuk@mlsp.gov.ua
4.	Секретаріат Національної тристоронньої соціально-економічної ради при Президентіві України	01133, м. Київ, бул. Лесі Українки, офіс 331	Зарько Надія Іванівна	тел.(044) 284 53 70; ф. (044) 284 86 68; e-mail: info@ntser.gov.ua ; www.ntser.gov.ua
5.	Національний координатор Міжнародної організації праці в Україні	01023, м. Київ, вул. Еспланадна, 8/10, кім. 1908	Костриця Василь Іва- нович	тел.(044) 289 85 28; ф. (044) 289 41 41; e-mail: kostrytsya@mlsp.gov.ua